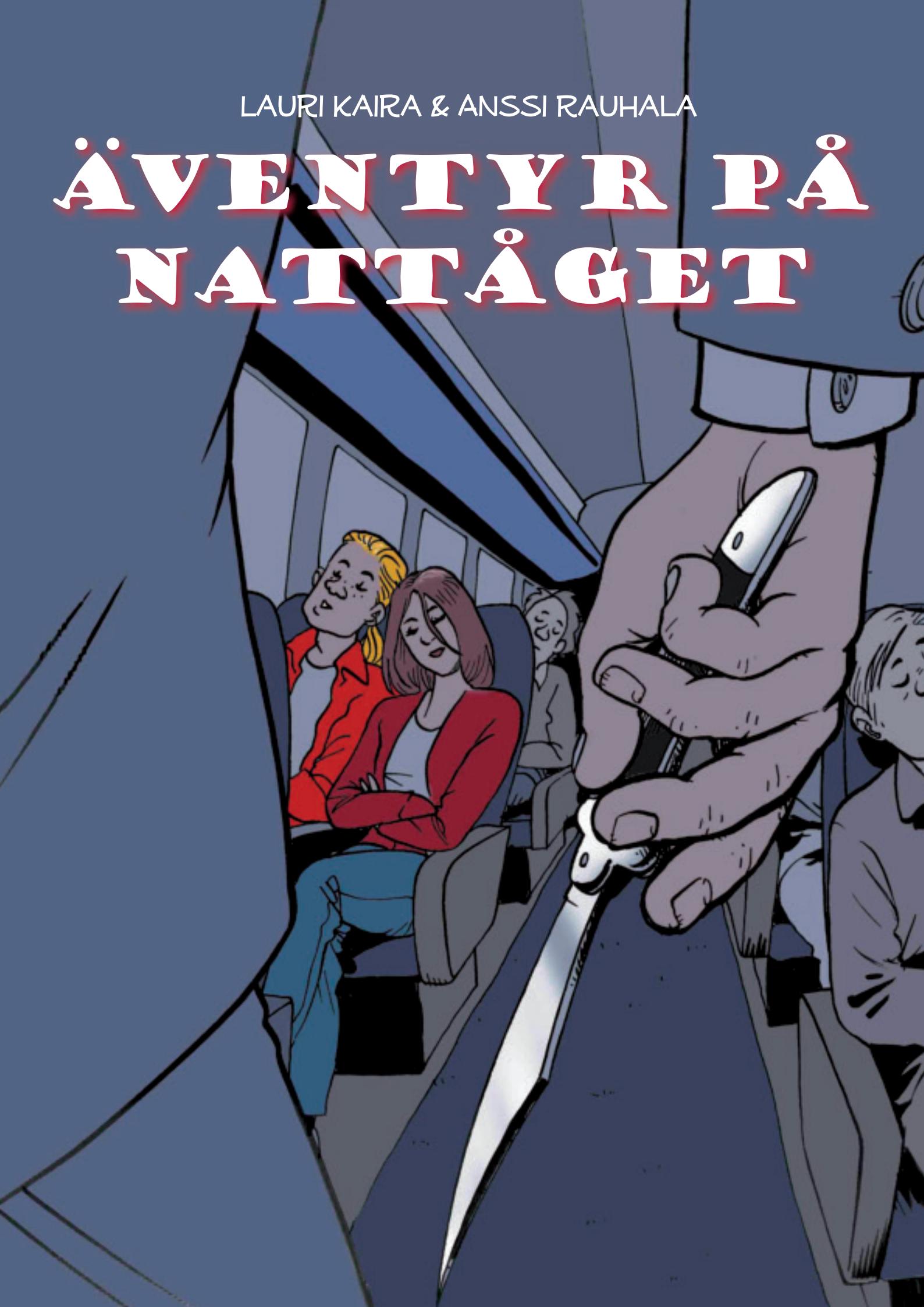

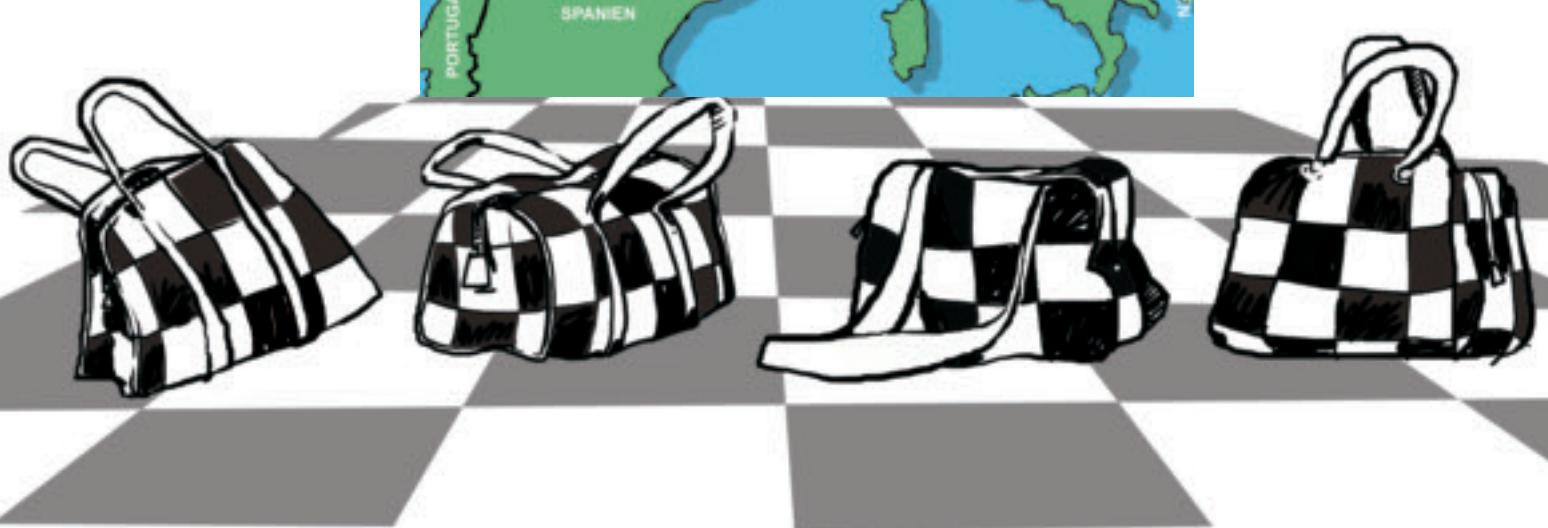
LAURI KAIRA & ANSSI RAUHALA

ÄVENTYR PÅ NATTÅGET

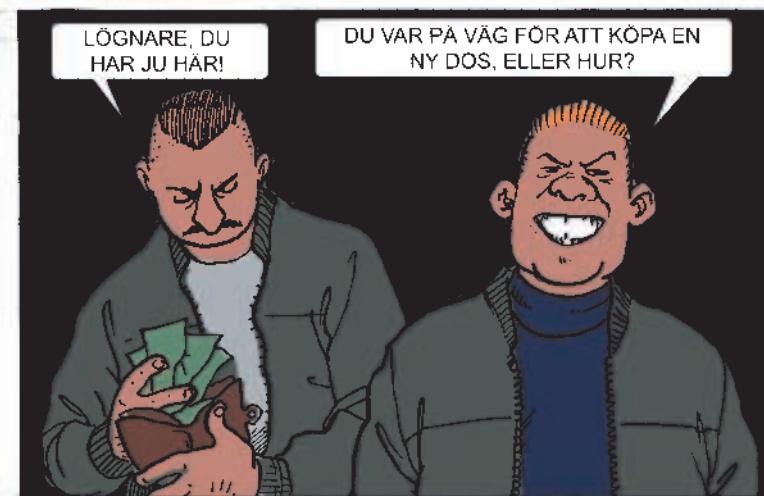
Vad allt kan gå på tok när man kommer med fyra likadana väskor till samma nattåg? Nå vad som helst, i synnerhet när en av väskorna innehåller maffians knarkpengar. Make och Lissu, musikerplantorna som vi känner sedan tidigare, råkar denna gång ut för ett äventyr som för dem genom Europa. Deras liv hänger på en skör tråd. Med finns skurkar av alla de slag – allt från en brutal knarkbaron, en butikstjuv som säljer dvd-filmer till den danske

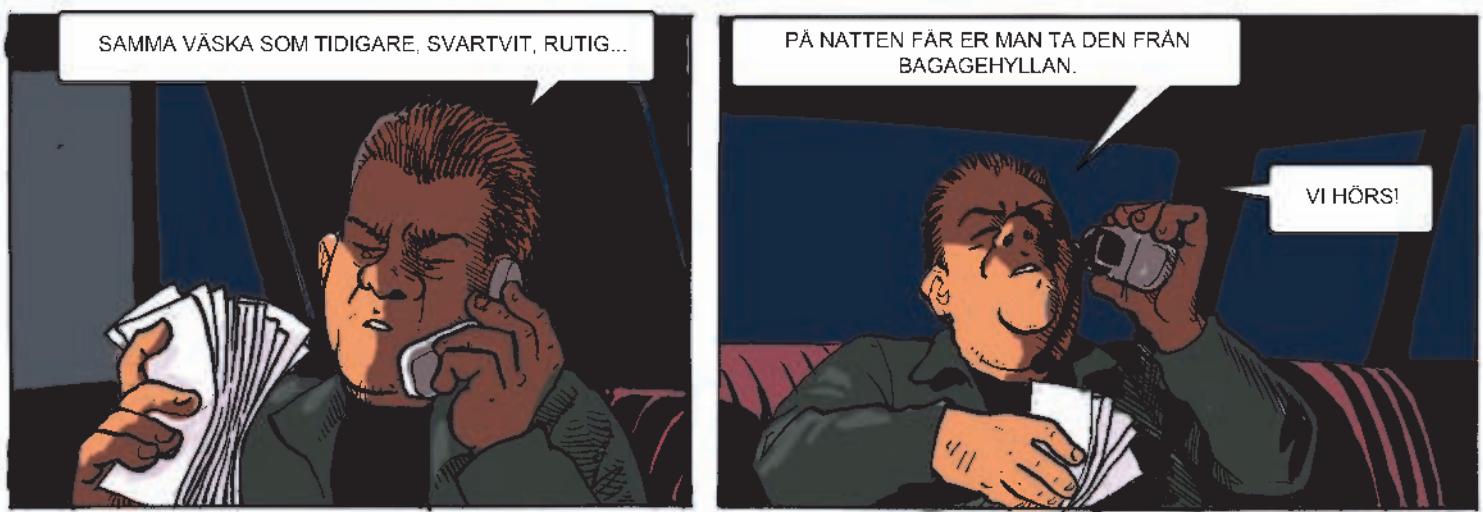
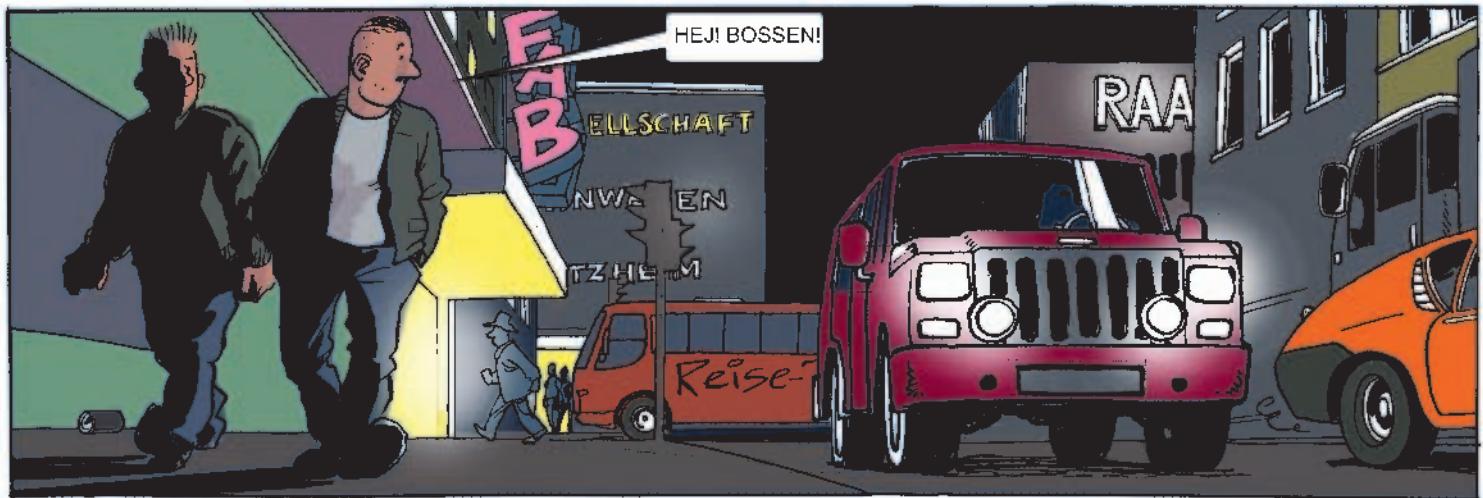
Bertil som driver porr- och piratsajter.

På Hamburgs nattliga
bakgator flyr en ung man.

Följande morgon på Stockholms järnvägsstation.

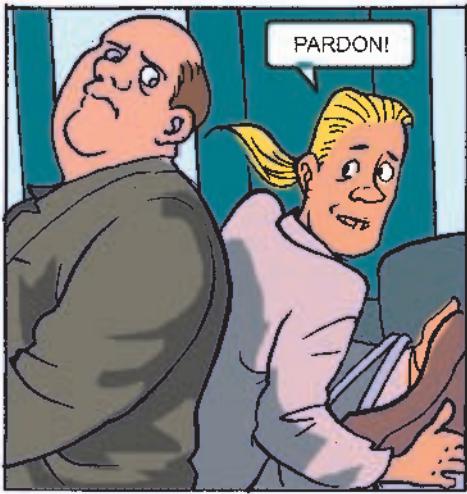
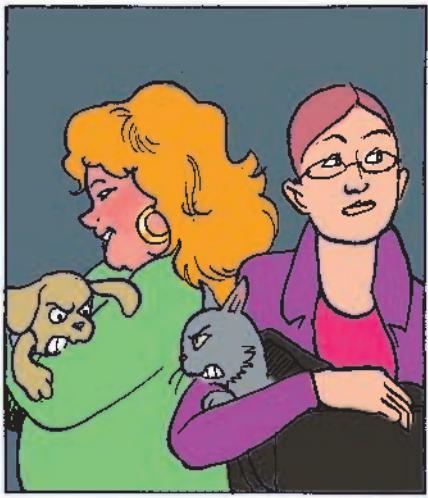
4A

4B

På Piratmusik.coms kontor i Danmark...

PENGAR, PENGAR, PENGAR. REKLAMINTÄKTER OCH SERVICEAVGIFTER. DET ÄR ENDAST DÄRFÖR VI GÖR SÅ HÄR.

8A

VAD FICK VI FÖR RESULTAT FÖR VÅRA WEBBSIDOR DEN HÄR MÄNADEN? VI BÖRJAR MED PIRATMUSIKEN.

DRYGT

HUNDRATUSEN
BESÖKARE.

VILL DU VETA HUR MANGA LÄTAR
SOM HAR LADDATS NER?

NEJ! PENGARNNA FÖR MUSIK-
SIDAN KOMMER FRÅN REKLAM.

8B

...HÖGA BESÖKSSIFFROR LOCKAR
ANNONSÖRER OCH GRATIS LÄTAR LOCKAR
BESÖKARE, SOM HONUNG LOCKAR FLUGOR.

PÅ KÖP FILM-SIDAN
LADDADES 5 000 FILMER
NER FÖR 2 EURO STYCK.

DET GER TIOTUSEN RENT I HANDEN,
EFTERSOM FILMERNÄR GRATIS
FÖR OSS.

ÄR DU INTE RÄDD FÖR ATT NÄGON
BUSSAR POLISEN PÅ OSS?

VI SPRIDER JU FILMER OCH
MUSIK UTAN TILLSTÄND.

OROA DIG INTE. VI GÖMMER UNDAN PENGARNNA PÅ
JUNGFRUÖRNA.

8B

OCH DESSUTOM FINNS DET OLÄGLIGA
MATERIALET INTE PÅ VÄR UTAN PÅ
ANVÄNDARNAS DATOR.

HUR I ALL VÄRLDEN?

DET ÄR INTE MÖJLIGT ATT ANVÄNDA
VÅRA SIDOR OM MAN INTE LADDAR
NER ETT FILDELNINGSPROGRAM.

DET GÖR ATT ANVÄNDARNAS DATORER BLIR
VÄRA FÖRDELNINGSPUNKTER. ALLT SOM
HAR LADDATS NER ÄR GENAST FÄRDIGT ATT
SPRIDAS VIDARE GENOM DEM.

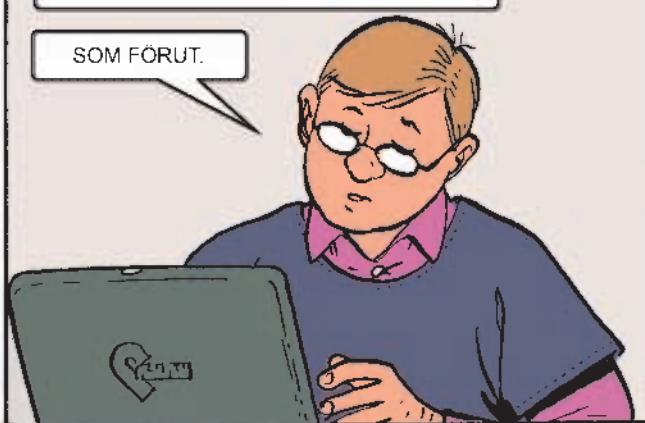

OM VI ÅKER FAST FÄR POLISEN
DERAS NAMN. MA DE SÄTTA
VALPARNA I FÄNGELSE, MOT OSS
FINNS INGA BEVIS.

HUR GÅR DET MED DEN SIDAN SOM
HAR NAKENBILDER AV AMATÖRER?

SOM FÖRUT.

NÅGRA FLICKOR HOTAR MED POLIS.
DE PÄSTÄR ATT DE INTE FÖRSTOD
ATT VI PUBLICERAR BILDerna.

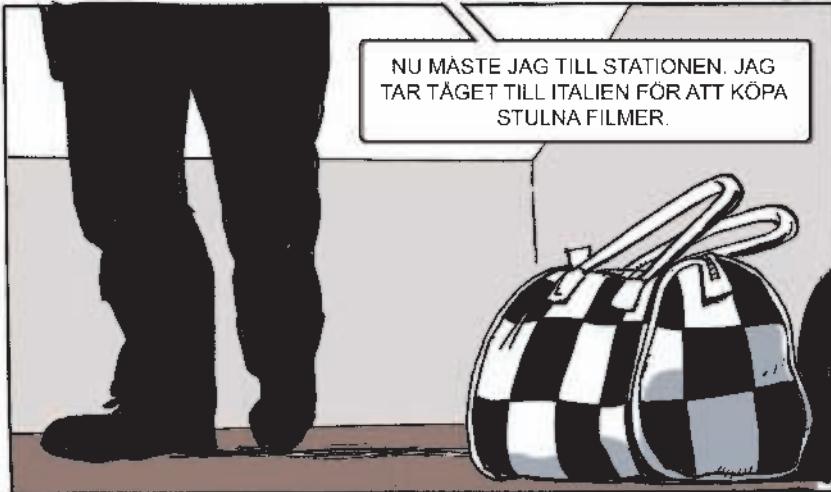
GE DEM VÄRT
STANDARDSVAR.

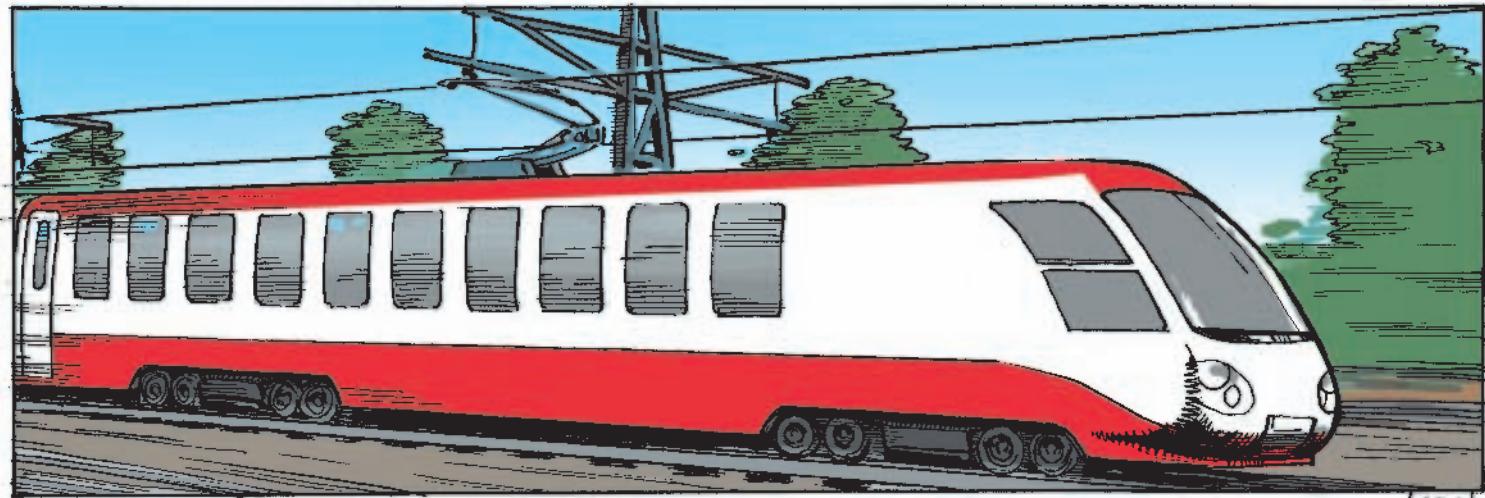

OM DE INTE SLUTER
GNÄLLA SPRIDER VI
BILDerna TILL DERAS
SKOLA OCH MAMMOR.

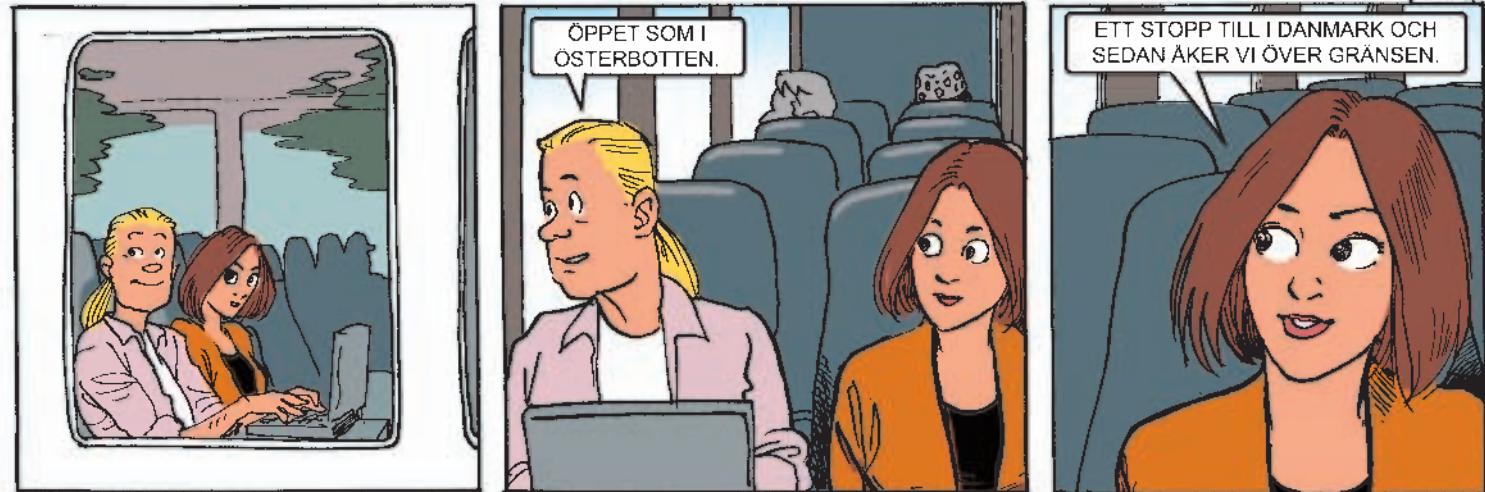

NU MÄSTE JAG TILL STATIONEN. JAG
TAR TÄGET TILL ITALIEN FÖR ATT KÖPA
STULNA FILMER.

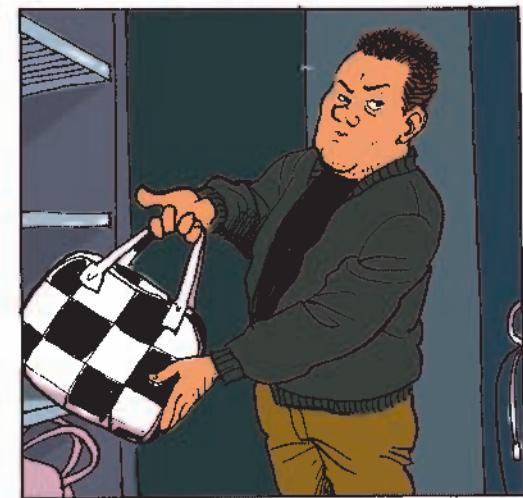
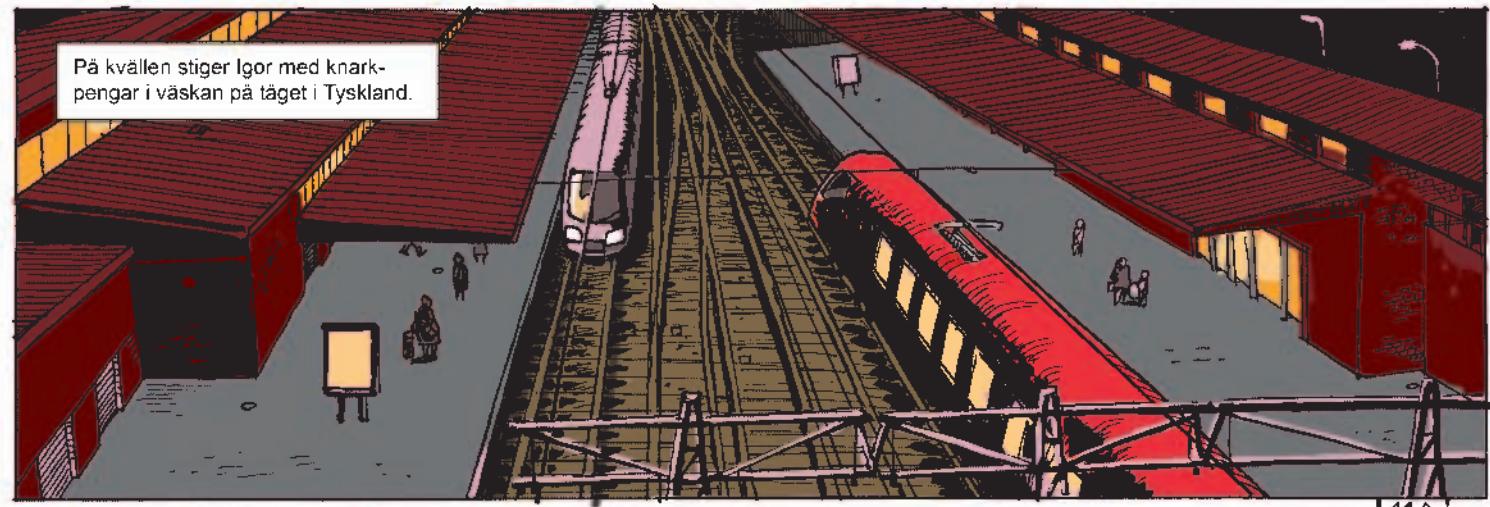

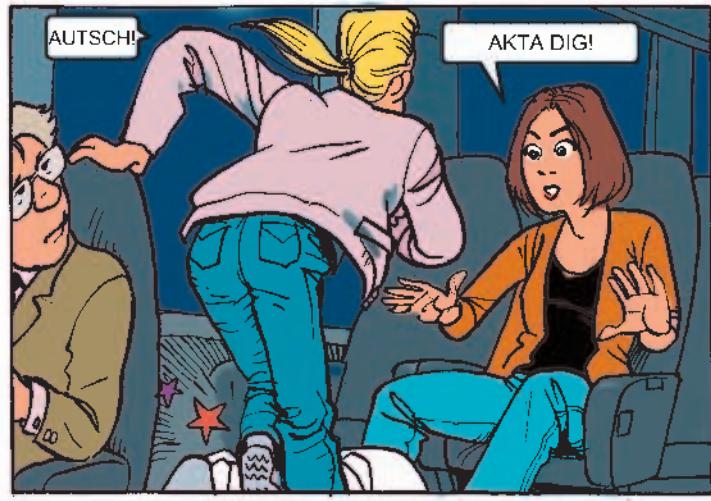
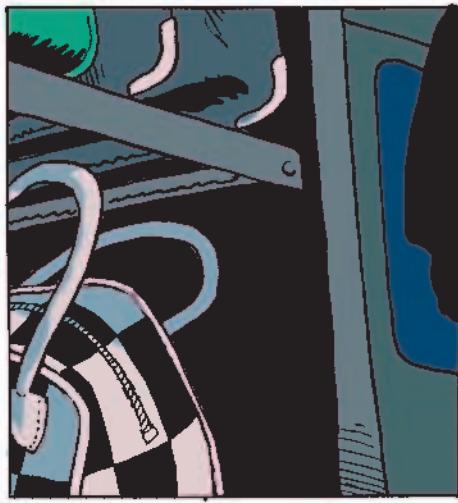
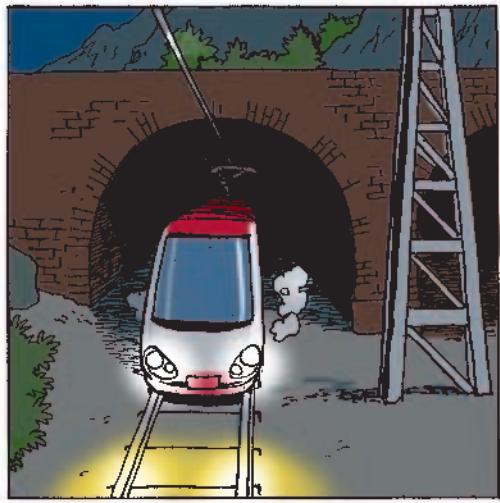
10A

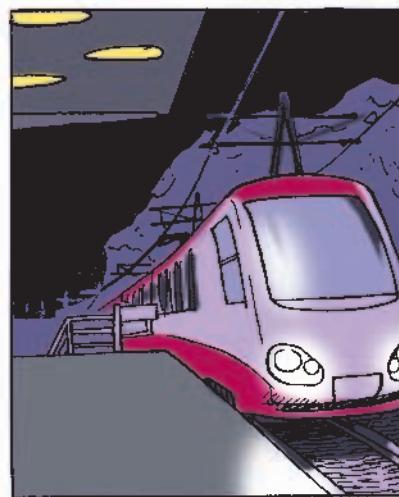
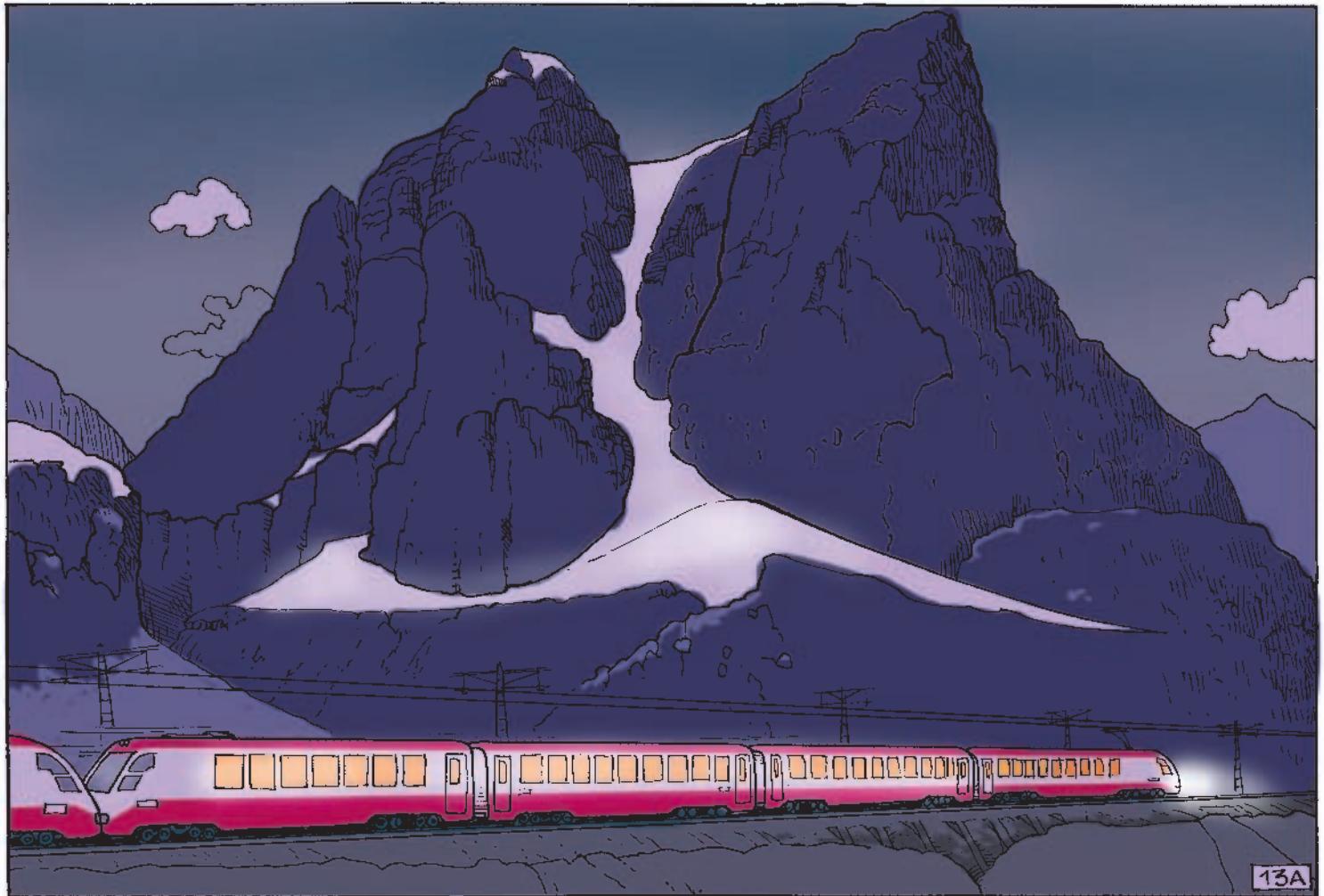

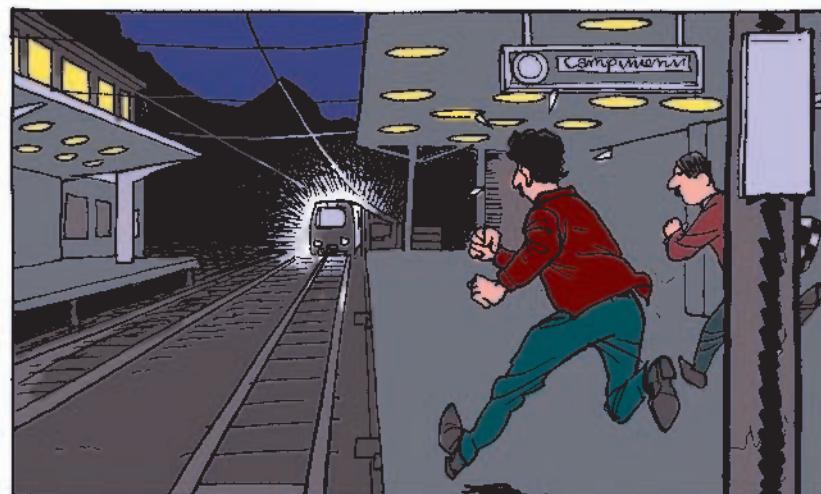
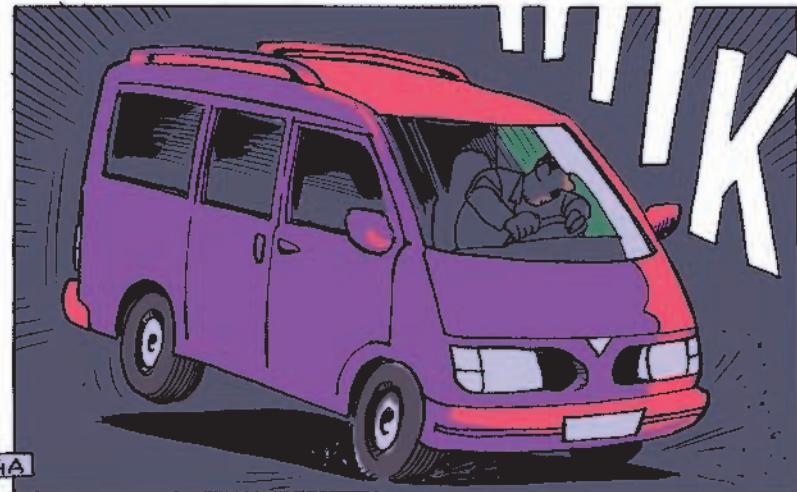
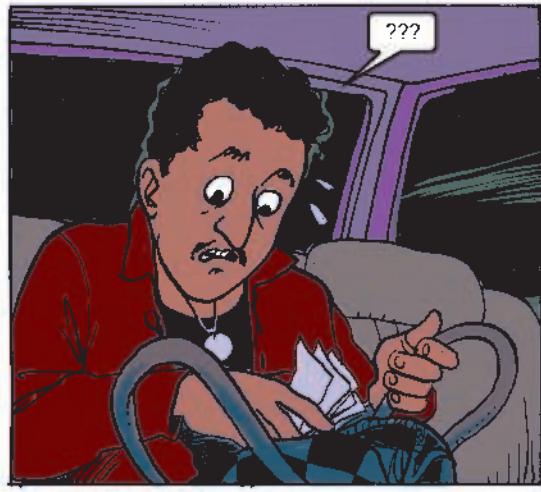
10B

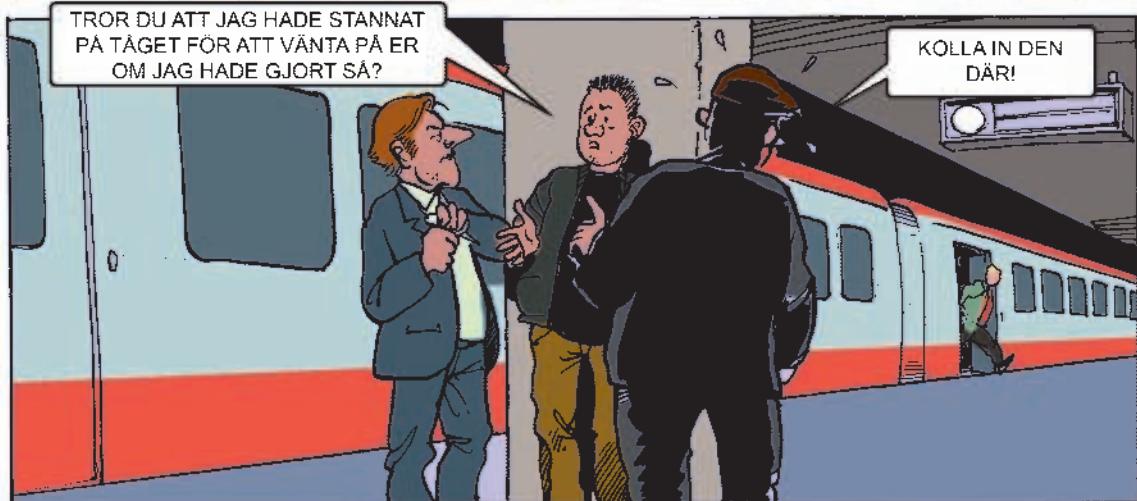

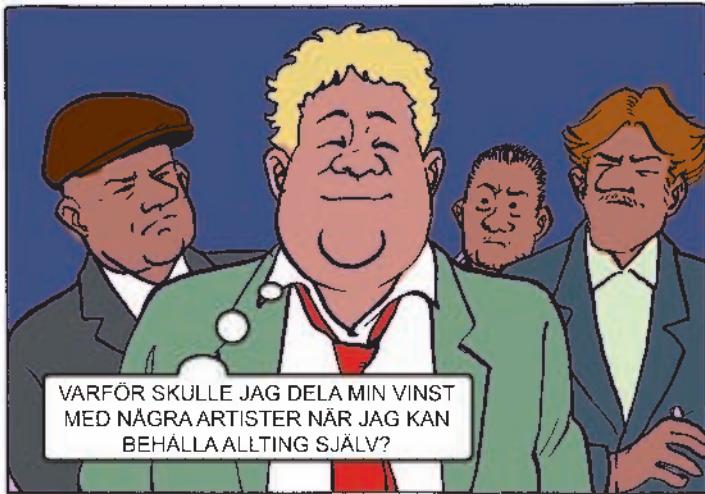

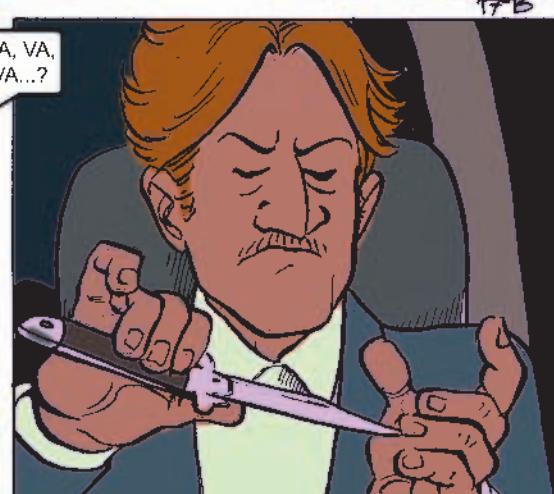

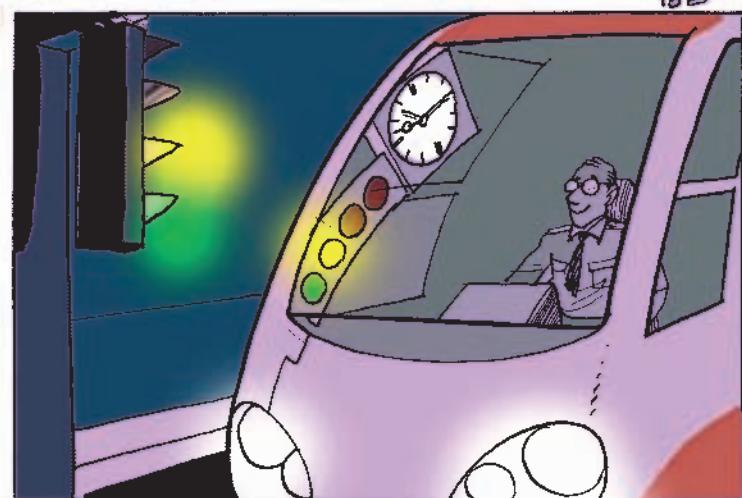
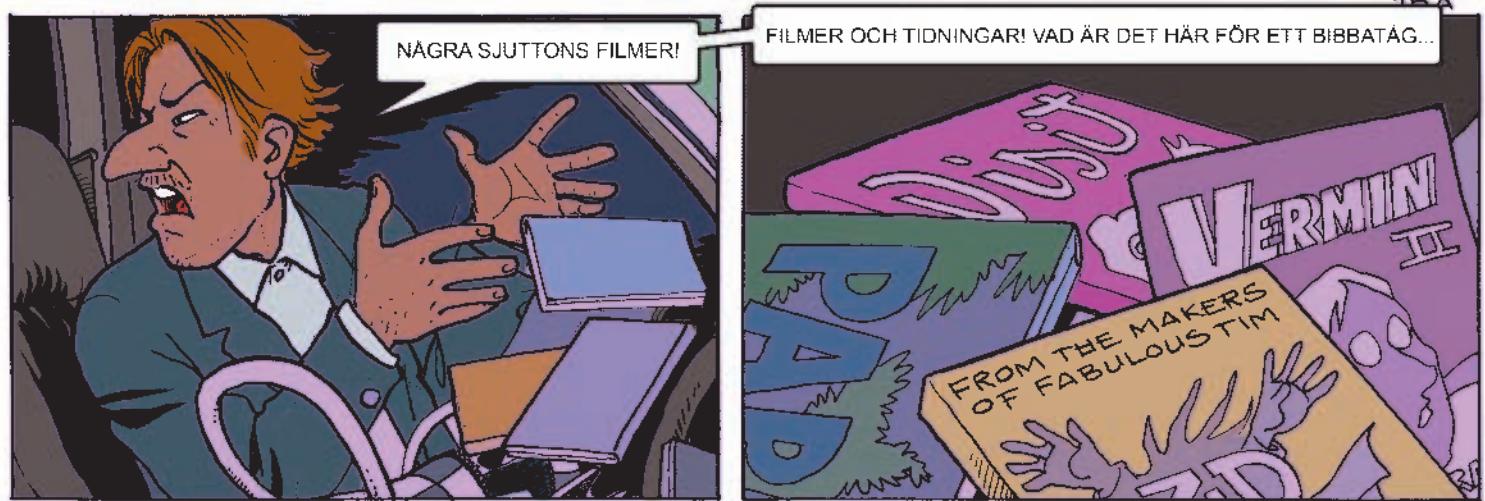

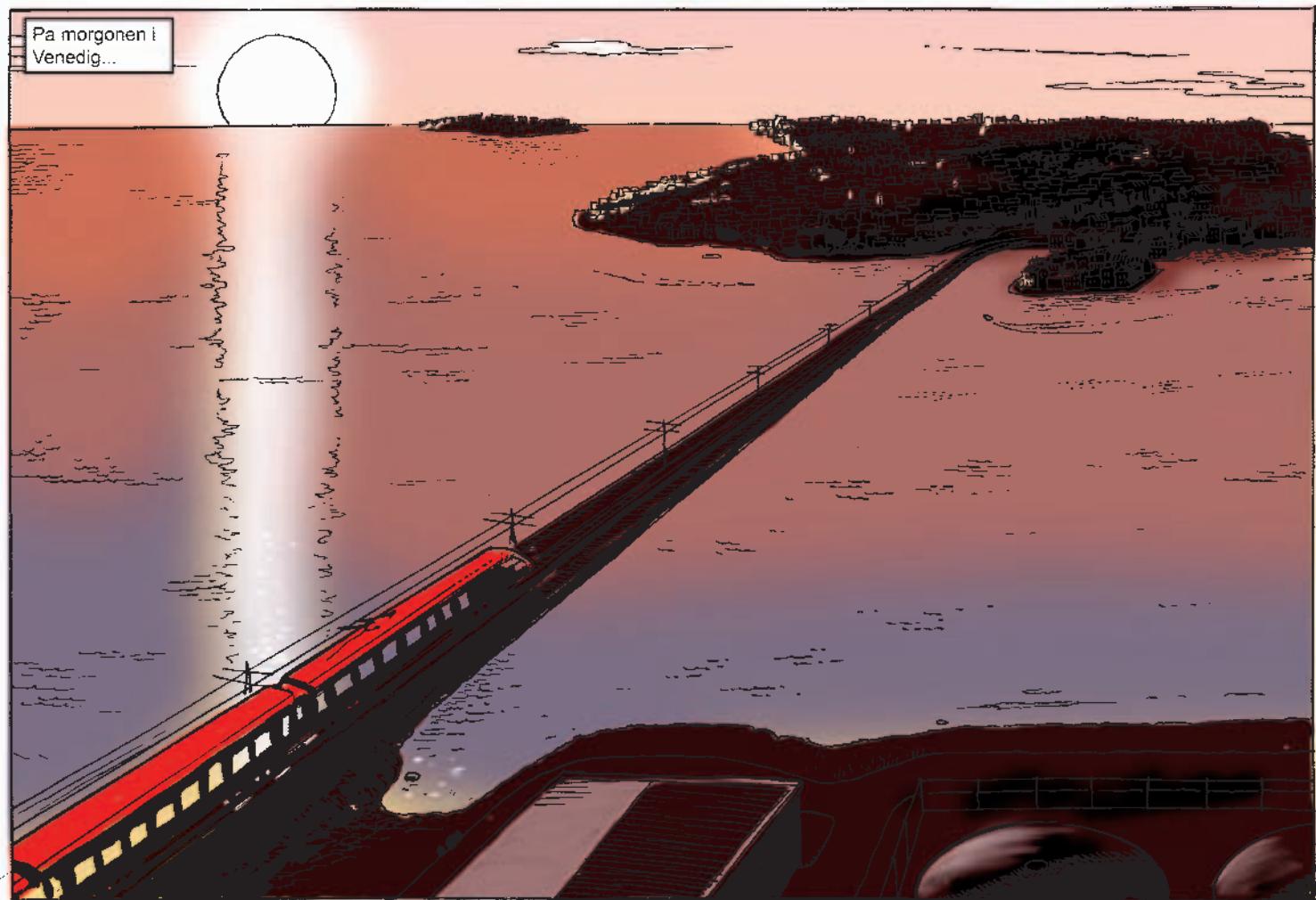
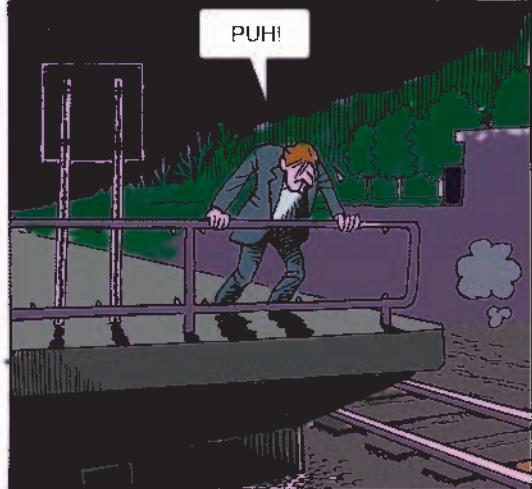
17A

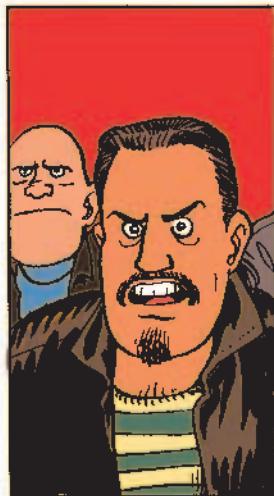
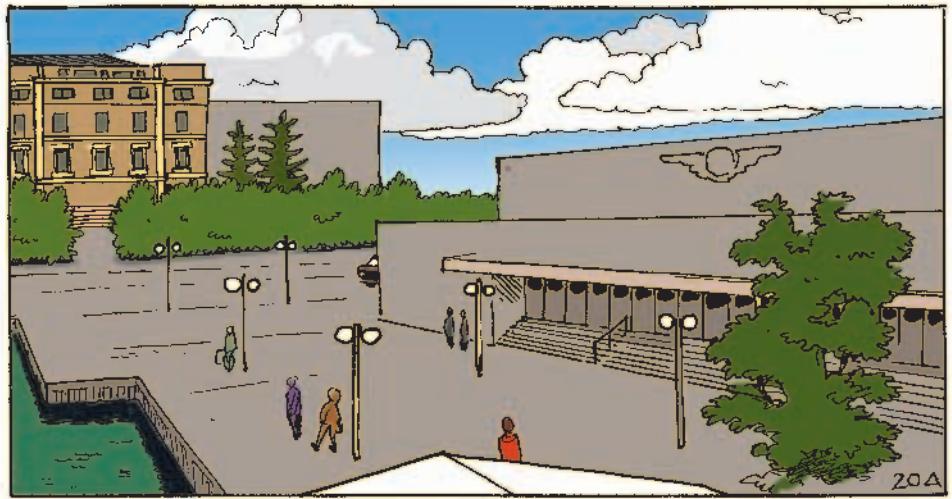

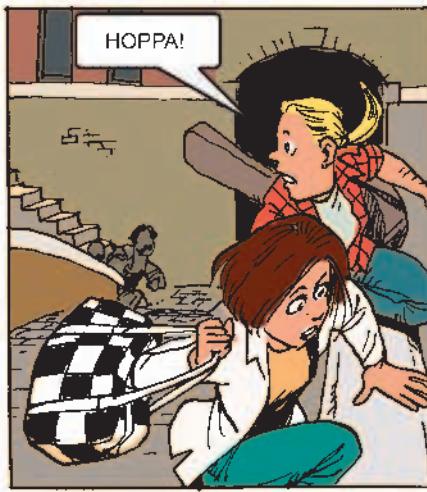
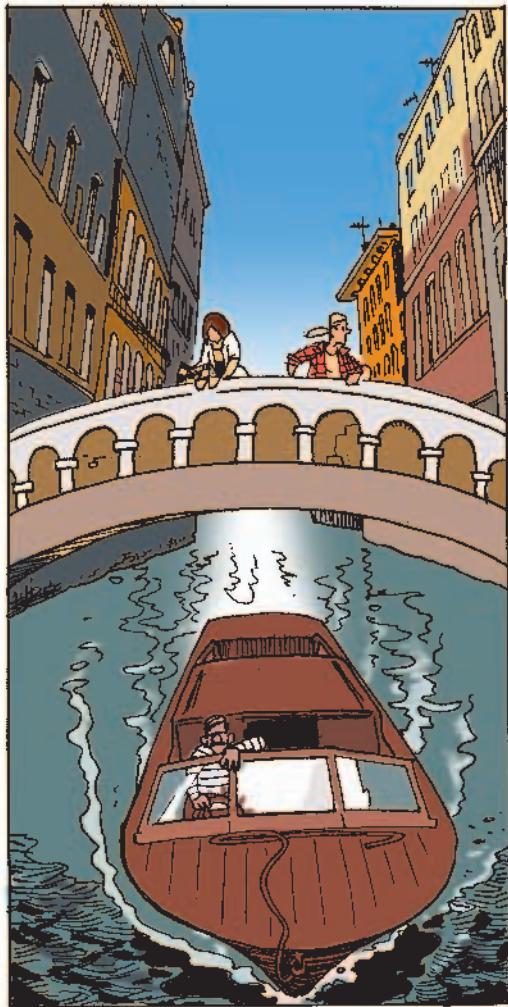
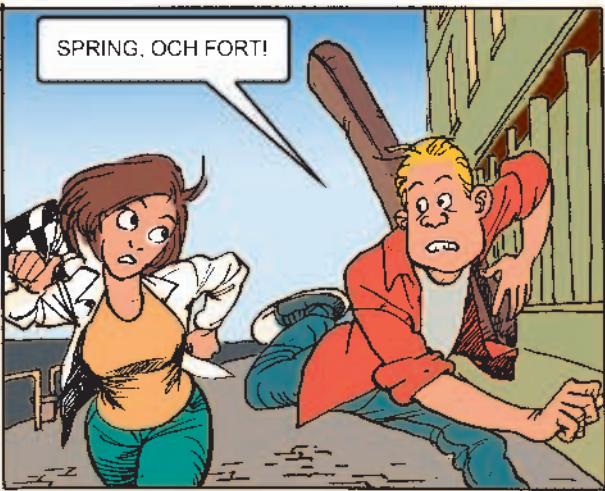
TFB

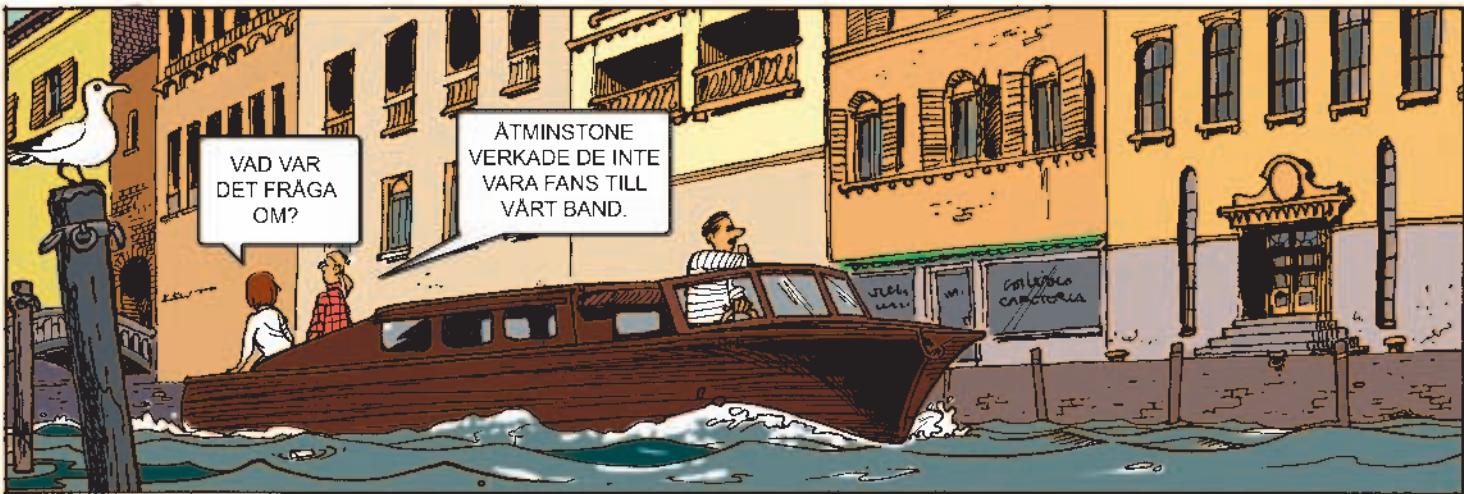

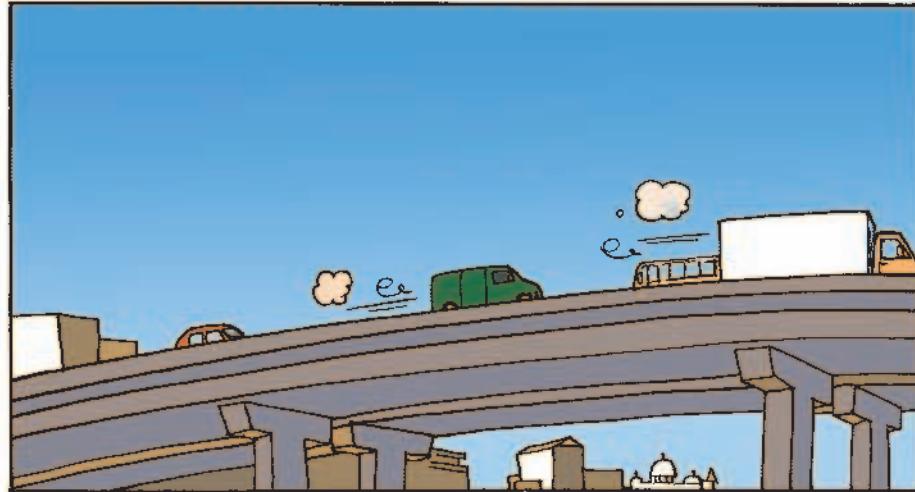

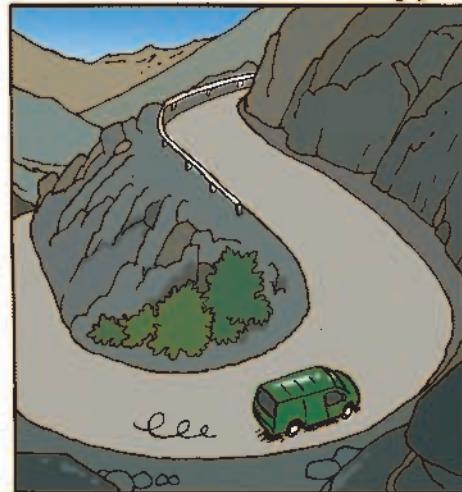
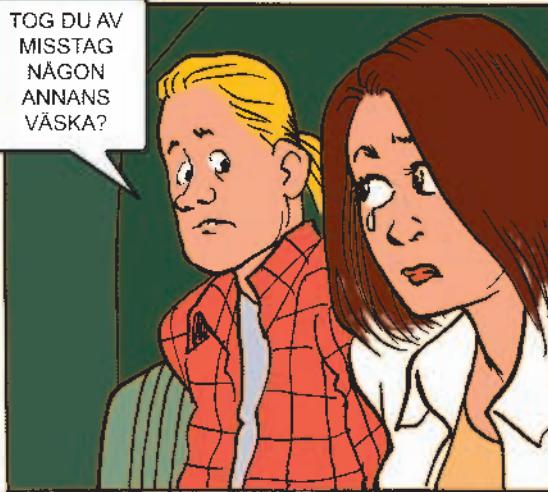
23A

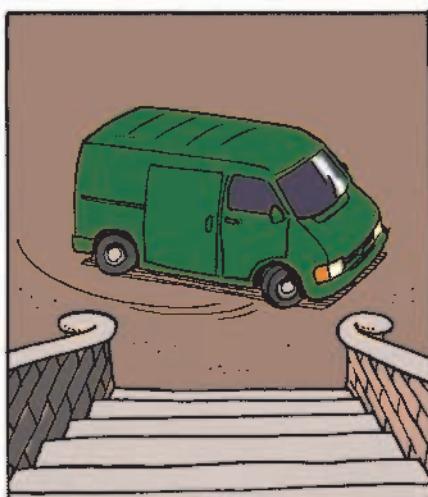
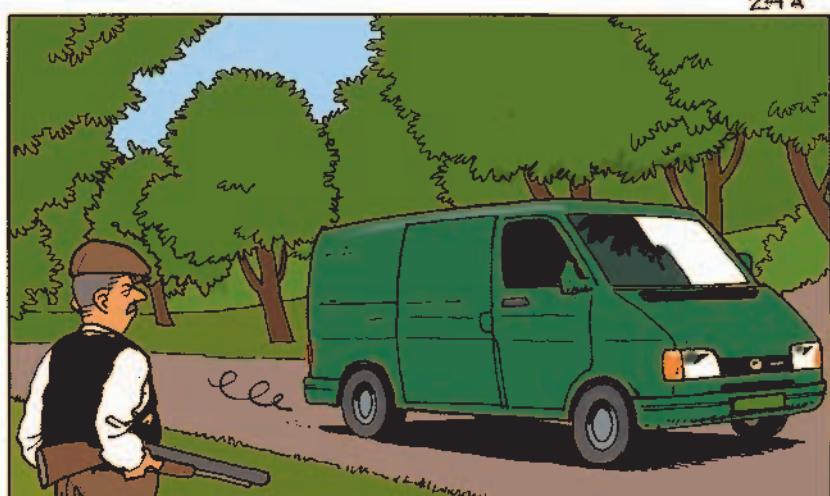
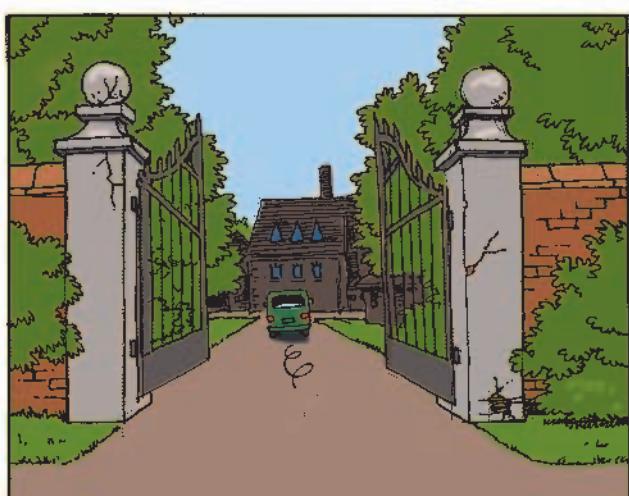
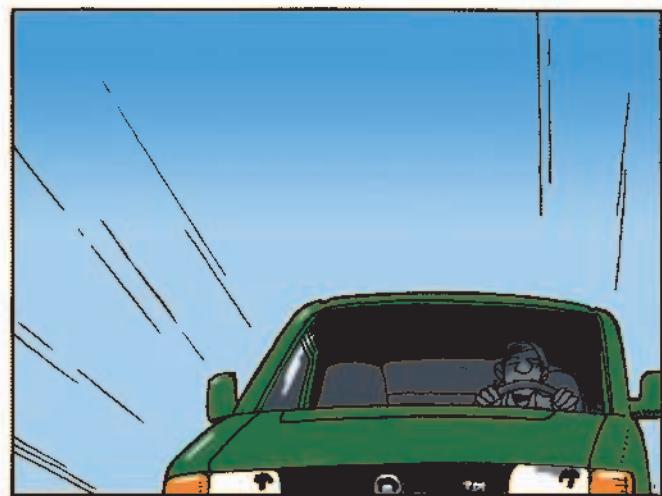
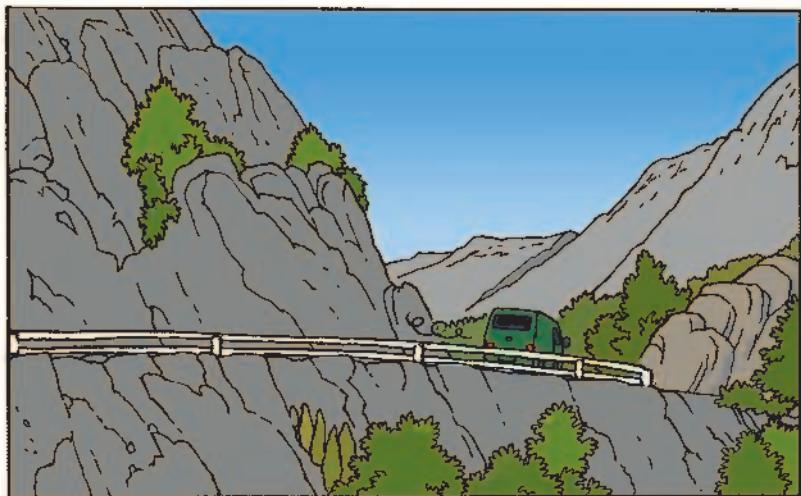

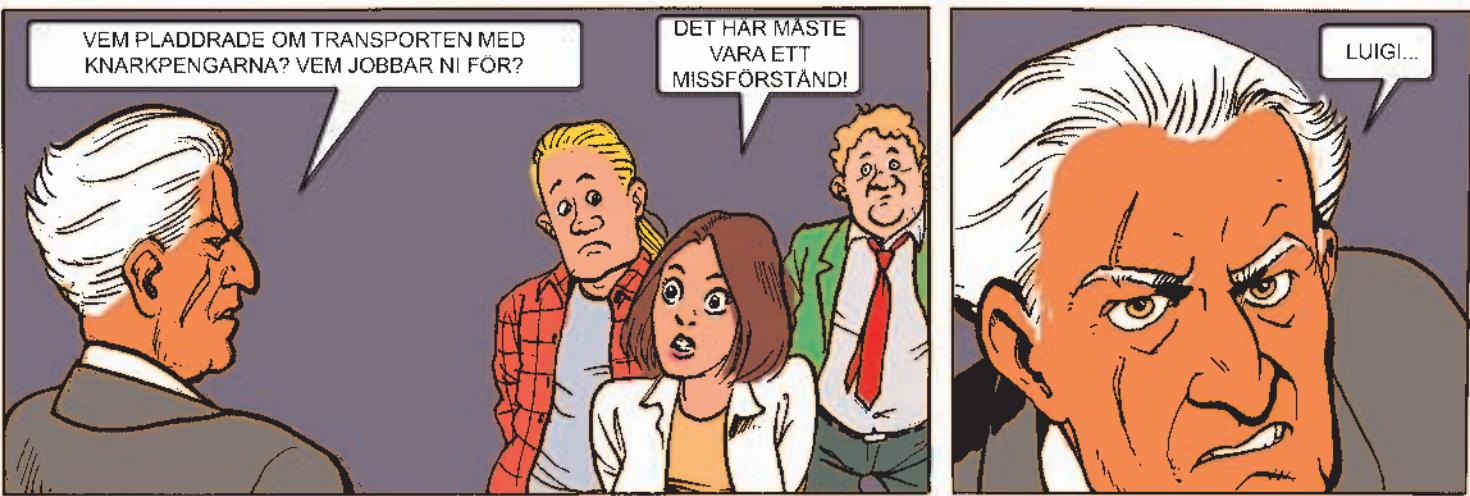
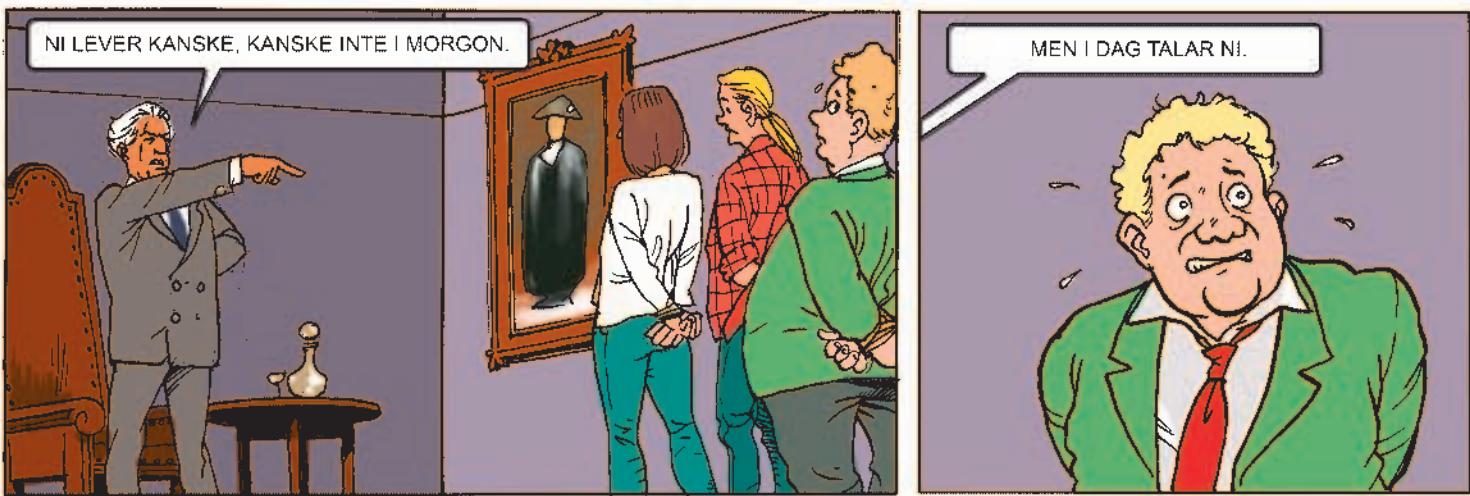
23A

23B

KRA-SH!NG

VA?!

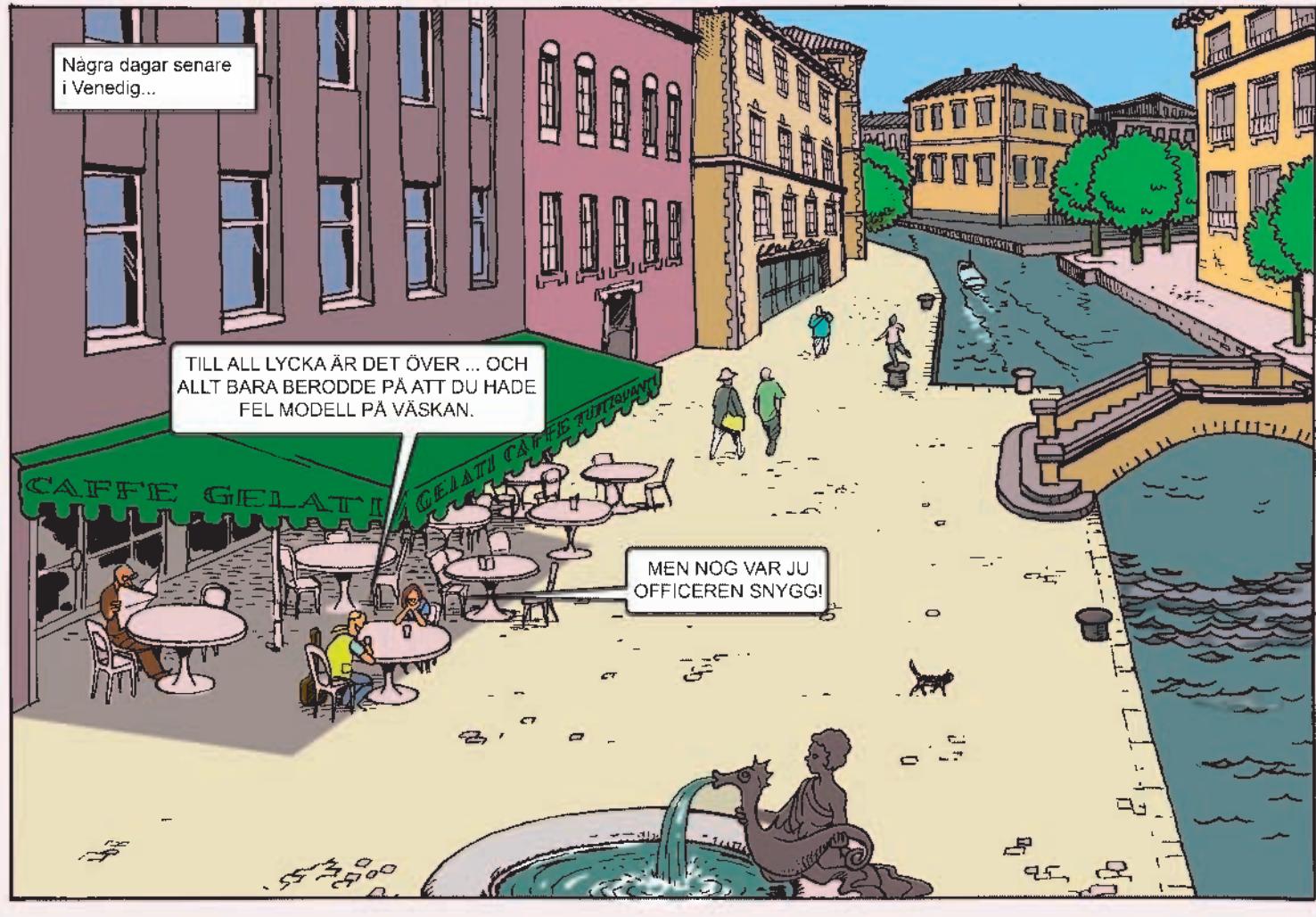
26

27

NÄGOT POSITIVT BLEV
FÖLJDEN AV DET HÄR.
NÅGRA PIRATTJÄNSTER
STÄNGDES.

MEN DET KOMMER
NYA SÅ LÄNGE
SOM DET FINNS
KUNDER.

PIRATSJÄTERNAS ÄGARE
UTNYTTJAR MUSIKDIGGARE.

DET STÄMMER, OM INGEN
BESÖKTE SAJTERNA
SKULLE INGEN TJÄNA
PENGAR PÅ DEM.

PARASITER SOM BERTIL UTNYTTJAR
ALLA ANDRA.

DÄRFÖR ANSER DE
SIG VARA KLOKARE
ÄN ANDRA.

29A

A ANDRA SIDAN TYCKER BERTIL
KANSKE INTE SÅ JUST NU.

TILL ALL LYCKA FICK
DU OCKSÅ TILLBAKA
DIN EGEN VÄSKA.

POLISEN TOG DEN AV DEN DÄR TYPEN
SOM SÄLDE FILMERNAS TILL BERTIL.

HAN BLEV SÄKERT ÖVERRASKAD NÄR han
ÖPPNADE DIN VÄSKA. HAN VÄNTADE SIG PENGAR,
MEN FICK ENDAST DINA SVETTIGA STRUMPBYXOR!

HÖR DU, LÄT BLI!

SPLASH

FINE

29B

Den som skapar får inkomst av upphovsrätten

1 Ingen serie, låt eller film blir till utan att någon gör den. Resultatet av detta arbete kallas ett verk och den som gjorde det, upphovsmannen, får upphovsrätt till verket.

2 Upphovsrätten påminner om äganderätten. Den ger upphovsmannen rätt att bestämma vad man får göra med hans verk. Konstnärens rätt till resultatet av sitt eget arbete är en självklarhet. En snickare får också själv bestämma vad han gör med klädkåpet som han har snickrat i sitt eget snickeri. Han kan behålla, skänka bort eller sälja det. Samma rätt har konstnären och artisten.

3 Det är upphovsrätten som sätter maten på konstnärens bord. Upphovsrätten ger konstnären befogenhet att kräva betalt för att resultatet av hans arbete används. Det här är viktigt eftersom konsträrer sällan får månadslön. Deras inkomst beror på hur mycket resultaten av deras arbete säljs, framförs och används. Ofta är arvodena bundna till hur många exemplar som säljs av boken, skivan och liknande. Ju mera man säljer desto mera förtjänar man.

4 På basis av sin upphovsrätt säljer upphovsmannen rättigheter att använda hans verk till olika aktörer. En serietecknare kan till ett företag sälja ett tillstånd att göra en bok av serien, till ett annat att göra en film av den och till ett tredje ett tillstånd att använda hans serieförteckningar på kläder. De olika företagen betalar endast för det som man har kommit överens om och kan endast göra det som de har betalat för.

5 I den kreativa branschen gör man alltså affärer med både verk och användningsrätter till dessa. Priset beror till stor del på rättigheterna: för hemmabruk får man en film för några tior, men för att visa den på en biograf kostar rättigheten mycket mera. Allt detta baserar sig på upphovsrätten.

Hur kan en "rättighet" ge inkomster?

Upphovsrätten har ett värde i pengar, precis som äganderätten. Upphovsmannen har ensamrätt att bestämma om man får **tillverka exemplar** av ett verk till exempel i ett tryckeri eller genom kopiering och får man göra det **tillgängligt för allmänheten** genom att sälja det i en butik eller visa det på TV. Upphovsmannen kan kräva en ersättning som villkor för att han ger tillståndet.

Vem får skydd?

Det är tre aktörer som får skydd enligt upphovsrättslagen: **Den som skapar verket**, såsom en författare eller en kompositör, får skydd för sitt verk. **Den som framför verket** får skydd för sitt framförande. Dessutom får den **företagare som finansierar** en skiva, film, bok eller någon annan produkt skydd för den produkt som är resultatet (delvis med stöd av lagen, delvis genom att köpa rättigheter av upphovsmän och artister). Utöver verken och framförandena av dem skyddar lagen också bland annat databaser, dataprogram och dataspel samt inspelningar som innehåller ljud eller bild.

Vad är ett verk?

Ett verk anses vara vilket resultat som helst av ett skapande arbete som är så pass originalt att ingen annan skulle göra ett exakt likadant. Till exempel en elevs skoluppsats, föredrag eller teckning uppfyller oftast kriterierna för ett verk.

Hur länge gäller skyddet?

Ett verk är omedelbart skyddat då det blir till. Det behövs varken registrering eller symbolen ©. För upphovsmannens del gäller upphovsrätten i 70 år från hans dödsår. För utövande artister och producenter gäller upphovsrätten i 50 år från det år då inspelningen – såsom cd-skivan – spelades in eller släpptes.

Upphovsrätten tillåter mycket

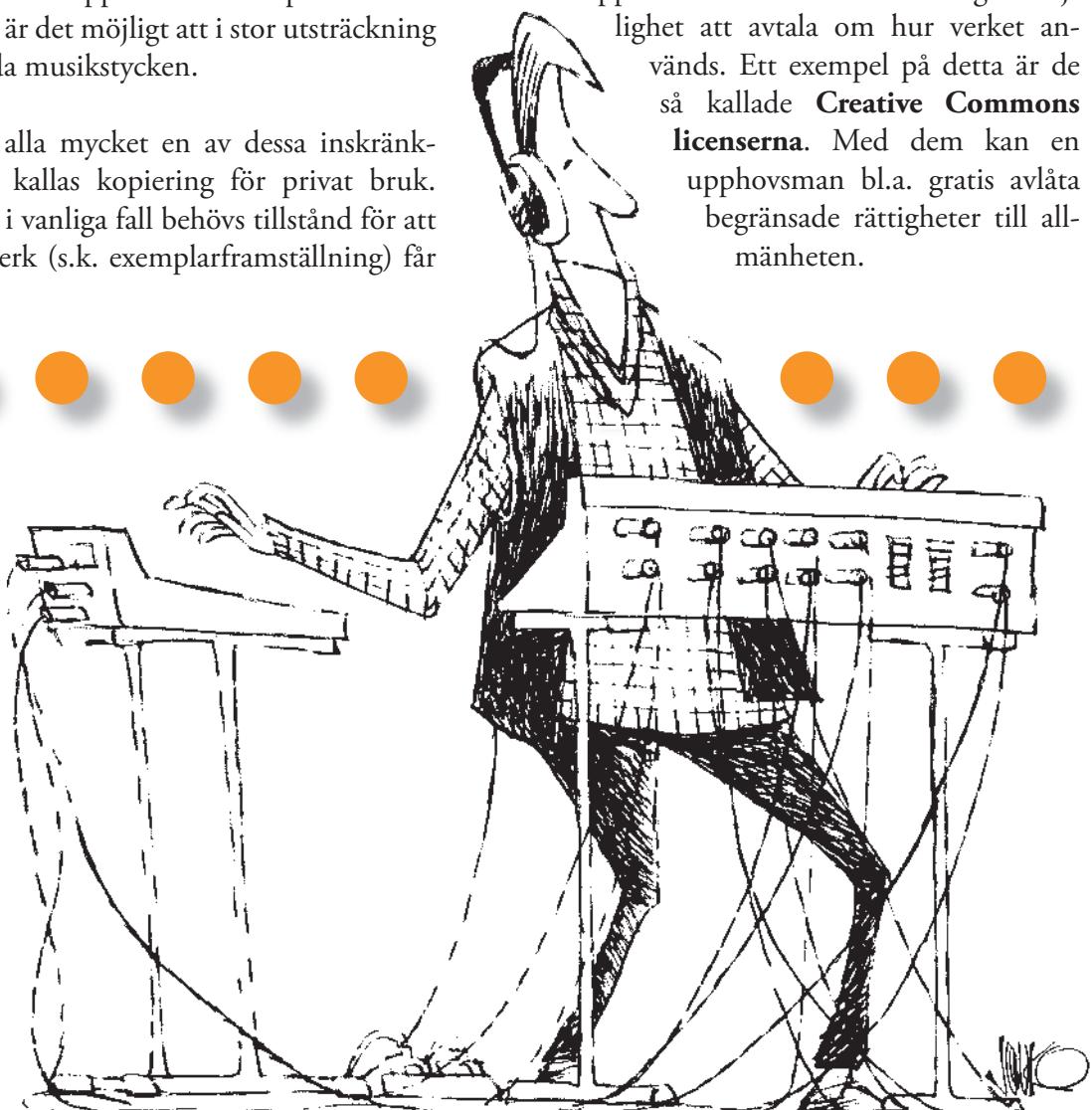
Det är rätt mycket som upphovsrättslagen tillåter. **Den skyddar för det första endast verkets form** – inte dess sakinnehåll, idé eller tekniska utförande. Därför är det tillåtet att med egna ord sprida information om en annans verk till exempel i tidningar, på nätet eller i undervisningen. Det är fritt fram att måla tavlor med en solnedgång även om idén är urgammal. Dessutom kan man ta intryck och lärdom av andra konstnärers metoder och tekniker så länge som man inte plagerar själva verken.

För det andra har det gjorts **många inskränkningar i upphovsrätten**, bland annat till förmån för bibliotek, arkiv, museer, undervisningsverksamhet och handikappade. Till exempel i skolundervisningen är det möjligt att i stor utsträckning gratis använda musikstycken.

Vi utnyttjar alla mycket en av dessa inskränkningar. Den kallas kopiering för privat bruk. Även om det i vanliga fall behövs tillstånd för att kopiera ett verk (s.k. exemplarframställning) får

man ta några kopior för sitt **eget privata bruk**. Ett villkor är att det verksexemplar som skall kopieras har lagenligt tillverkats eller finns lagenligt tillgängligt på nätet. För denna inskränkning får upphovsmännen ersättning i form av en kompensationsavgift som finns inbakad i priset för inspelningsapparater försedda med minne. Samma praxis tillämpas i många andra EU-länder. Den privata kopieringen är ett noggrant avgränsat undantag. Det är förbjudet att kopiera dataprogram och – spel. Av dem är det endast tillåtet att ta den säkerhetskopia som förutsätts vid laglig användning om inte anskaffningslicensen uttryckligen tillåter något annat.

Upphovsrätten är flexibel. Den ger möjlighet att avtala om hur verket används. Ett exempel på detta är de så kallade **Creative Commons licenserna**. Med dem kan en upphovsman bl.a. gratis avläta begränsade rättigheter till allmänheten.

När det är möjligt att förtjäna sitt uppehälle på kreativt arbete leder det till att vi alla får nytt att titta på, lyssna till, läsa och spela.

Att ladda ner och sprida piratkopior bryter mot lagen

Det är i lagen förbjudet att sälja och importera piratinspelningar samt att sprida och ladda ner olagliga kopior på nätet.

Det finns olagligt på nätet, i p2p fildelningsnätverk, tillgång till en ofantlig mängd spel, program, musik och filmer. Den som ansluter sig till ett fildelningsnätverk ger ofta andra tillstånd att kopiera motsvarande filer från sin egen dator. På så sätt gör han sig skyldig till – ibland omedvetet – olaglig spridning av filer.

En överväldigande majoritet följer lagen. Undersökningar visar att nio av tio finländare vet om att det är olagligt att sprida eller ladda ner. Majoriteten följer lagen, men i ungefär 9 % av hushållen laddas det ner och i 2 % sprider man medvetet piratkopior (Taloustutkimus 2011).

Orättvist och kortsynt! Den som laddar ner piratkopior borde fundera på vilken följd den skulle vara om alla gjorde på samma sätt. Om alla filmer, all musik och alla spel skulle skaffas som piratkopior, vem skulle då ha råd att göra dem? Det är i princip lika fel att

skaffa sig en piratkopia av en skiva via nätet som att stjäla den i en butik. Den som laddar ner får då det han vill ha utan att betala för det och upphovsmännen blir utan. Det är inte rättvist!

I princip är innehållet på en piratkopia stöldgods, eftersom det är taget utan tillstånd. För en piratkopia får varken skivbolaget eller artisten en enda cent. Där emot kan den som driver piratsajten få inkomster, till exempel för reklam som finns på sajten.

För det mesta har domstolar utdömt bötesstraff för fildelnning av piratfiler, men enligt lagen kan man rent av bli dömd till två års fängelse. Dessutom måste man betala ersättningar, som kan bli mycket höga. Även för enbart nerladdning kan man bli skyldig att betala upphovsrättsersättningar, om den som laddar ner har känt till eller åtminstone borde ha känt till att det nerladdade materialet fanns på nätet utan tillstånd. En tråkig överraskning kan också det faktum vara att piratprogrammen ofta automatiskt gör den som laddar ner till en som sprider.

Moraliska och ekonomiska rättigheter

Upphovsmannen har två slags rättigheter till sitt verk. **De ekonomiska rättigheterna** omfattar bl.a. rätten att bestämma om det får tillverkas nya exemplar av verket, om det får framföras offentligt och rätten att förhandla om ersättning för användningen.

De moraliska rättigheterna förbjuder bland annat att verket förfalskas, att en annans verk framförs på ett kränkande sätt samt att en annans verk framförs som ens eget, det vill säga plagiering. Rättigheterna kräver att upphovsmannens namn näms när verket används offentligt.

Upphovsrätts-organisationerna fungerar som länk

Vanligtvis avtalar upphovsmännen själva om användningen av sina verk, till exempel direkt med tavlans köpare eller bokens förläggare. Detta är dock inte alltid möjligt. En radiostation eller ett diskos kan till exempel inte sköta ärenden separat med tusentals låtskrivare eller musiker.

Det är därför som upphovsrättsorganisationerna har grundats. De fungerar som en länk mellan verkens användare och upphovsmännen. På det viset behöver radiostationen inte separat sköta ärenden med var och en. Den sköter sina ärenden med upphovsrättsorganisationen och organisationen förmedlar pengarna till dem som de tillhör.

Det finns sex upphovsrättsorganisationer i Finland: Gramex, Kopiosto, Kuvasto, Sanasto, Teosto och Tuotos. De här organisationerna representerar upphovsmän, konstnärer, artister och producentföretagare i olika branscher.

De ersättningar som organisationerna samlar in är viktiga. För en finländsk musiker är till exempel upphovsrättsersättningarna den näst viktigaste inkomstkällan, genast efter gaget för framförandena.

Exempel på upphovsrätt

Du får själv bestämma vad som andra får göra med det Du har skapat

Som upphovsman har Du rätt att bestämma hur Dina verk används.

På din hemsida kan du till exempel lägga ut teckningar som du har ritat, videor som du har filmat eller dikter som du har skrivit, du kan ställa ut dem, kopiera dem, sälja dem för publicering eller skänka bort dem till dina kompisar.

Andra får berätta om Dina verk, men de får inte plagiera dem eller påstå att de har gjort dem själva.

Var och en får med egna ord berätta, undervisa eller skriva om andras verk och använda sig av faktauppgifter som nämns i dem. Naturligtvis måste informationskällan nämnas.

Andra får ta några enstaka kopior av Ditt verk till sig själva och sina vänner.

Vi har rätt att kopiera andras verk för eget bruk förutsatt att det exemplar av verket som skall kopieras är ursprungligt och lagligt och endast några enstaka kopior tas. Det här gäller inte för dataspel och – program. Av dem får man endast göra den säkerhetskopia som förutsätts vid laglig användning om inte anskaffningslicensen tillåter annat.

Du behåller Din upphovsrätt även om Ditt verk säljs.

Upphovsrätt och äganderätt är två olika saker. När ett verksexemplar säljs förblir upphovsrätten hos upphovsmannen. Även om du köper en tavla ger det dig ingen rätt att låta trycka postkort av den. Sådant måste man komma överens om separat.

Dina verk får inte läggas ut på nätet utan Ditt tillstånd.

Det är fel att utan tillstånd sprida andras teckningar, musik eller till exempel filmer på nätet. Dina egna arbeten får du naturligtvis lägga ut.

Verk som utan tillstånd lagts ut på nätet får inte laddas ner.

Eftersom det är upphovsmannen som bestämmer vad som får göras med hans verk får andra inte ladda ner dessa från nätet utan tillstånd.

Jouko Innanen har gjort bilderna på informationssidorna, Lauri Kaira har skrivit texten och Barbro Söderman har översatt den.

ÄVENTYR PÅ NATTÅGET

Vad allt kan gå på tok när man kommer med fyra likadana väskor till samma nattåg? Nå vad som helst, i synnerhet när en av väskorna innehåller maffians knarkpengar.

De sedan tidigare bekanta musikerplantorna Make och Lissu råkar denna gång ut för ett äventyr som för dem genom Europa och deras liv hänger verkligen på en skör tråd.

Lauri Kaira och Anssi Rauhala fortsätter i ”Äventyr på nattåget” att skildra Lissus och Makes äventyr. I den föregående berättelsen ”Mysteriet på piratfabriken” kommer de unga en internationell liga på spåret. Den här gången finns det bovar av alla de slag med, allt från en brutal knarkbaron, en butikstjuv som säljer dvd-filmer till en dansk skattesmitare som driver porr- och piratsajter. Och fyra absolut likadana väskor...

